

pren un nou sentit, gairebé literal, a la llum de la publicació que ara comentem, *Els arxius de Joan Fuster*, catàleg de l'exposició que, amb el mateix títol, es va realitzar a la Sala Duc de Calàbria de la Universitat de València del 26 de gener al 19 de març de 2006 i que, posteriorment, ha visitat la Universitat Internacional de Gandia, la Universitat Jaume I, de Castelló de la Plana i la ciutat de Sueca, com a primeres etapes d'un circuit obert a altres destinacions futures.

L'objectiu de l'exposició i del catàleg és, en paraules del text de presentació que encapçala el volum, «donar a conèixer una part significativa de l'extraordinari fons arxivístic propi» aplegat per Joan Fuster al llarg de la seua vida; és a dir, posar a l'abast del públic com a mostra significativa uns centenars de les desenes de milers de documents que conformen l'arxiu.

El llegat documental de Joan Fuster va quedar dipositat en unes desenes de caixes, sense inventariar ni classificar, quan es van emprendre les obres de reforma de la casa de l'escriptor per a condicionar-la per a usos culturals. Més de deu anys després de la mort de Fuster, les desavinences i la manca de col·laboració –i, sobretot, de voluntat política, en alguns casos– entre les institucions encarregades de vetllar el patrimoni documental fusterià conservaven les caixes arraconades en un magatzem, amb la qual cosa, es mantenia el desconeixement sobre els detalls del seu contingut, així com la impossibilitat de consulta per part dels estudiosos. En aquest context, el treball dut a terme pel comissari de l'exposició, Francesc Pérez Moragón (amb la col·laboració de Brígida Alapont), per encàrrec de la Càtedra Joan Fuster, de la Universitat de València, pren una especial rellevància; en primer lloc, es tracta de la primera actuació sobre el fons, el resultat de la qual ha donat no tan sols la presentació en societat dels materials que configuren l'exposició, sinó també el primer inventari del llegat, amb una divisió funcional en cinc seccions (vida personal, treball d'escriptor, treball d'erudit, implicació cívica i vida social); i, en segon lloc, ha servit d'estímul, de crida d'atenció, perquè s'empreguen, des de la Biblioteca Valenciana, les actuacions necessàries d'ordenació i classificació de l'arxiu, tasca encetada el 2007 –amb l'assistència del mateix Pérez Moragón– i que, esperem, posarà a l'abast dels investigadors, per fi, un fons documental imprescindible. Un altre dels resultats tangibles, particularment remarcable per la seua importància, ha estat la troballa, entre els documents fusterians, d'un recull d'aforismes desconegut i, per descomptat, inèdit, que ja ha vist la llum, editat a cura de Pérez Moragón per Publicacions de la Universitat de València, amb el títol *Bestiari. Quaderns de zoologia* (2005).

El volum està conformat per les reproduccions gràfiques de la documentació exhibida a l'exposició i per un conjunt d'escrits que ajuden a contextualitzar-la, encapçalat per dos textos de Francesc Pérez Moragón, «Els arxius de Joan Fuster: història d'una selecció» i «Un escrit autobiogràfic de Joan Fuster i altres textos», que expliquen, el primer, la gestació i desenvolupament del projecte, així com el balanç que se'n pot fer, i, el segon, presenta els escrits de Fuster i l'aplec de cartes de l'epistolari fusterià reproduïts a continuació amb l'objectiu d'oferir un tast de la riquesa dels materials del llegat. Els textos de Fuster, inèdits, són una autèntica joia: es tracta d'un «*Curriculum vi-*

tae» i d'una «Memòria» que l'autor redactà cap a finals de 1959 per a sol·licitar una beca de la Fundació March per a fer estudis a l'estranger. El *curriculum* dona a conèixer les claus de l'exercici de la professió d'escriptor tal com l'entén Fuster en aquesta etapa, un Fuster que ja s'ha assumit com a «professional» de les lletres i que, en aquest paper, passa revista als orígens i al procés de maduració de la seua escriptura. Per la seua banda, la «Memòria» explica els fonaments i les línies mestres de l'estudi que es proposa de dur a terme sobre «Tècnica, cultura i massa», un tema que, amb diferents pretextos i en diferents ocasions, va ocupar de manera recurrent l'atenció de Fuster. L'escriptura comença per descartar qualsevol pretensió de caire sociològic per al seu treball i fixa la filiació del projecte en l'àmbit de l'assaig, és a dir, de la literatura estricta: un tret distintiu, com és ben sabut, del conjunt de l'obra fusteriana. Les reflexions al voltant del tema apuntat, malgrat presentar l'escriptura com a «desmanegat guió», desenvolupen gran part dels arguments substancials que l'escriptor de Sueca va defensar en relació a debats d'enorme actualitat en l'època, com la cultura de masses, la crisi de la cultura llibresca o les pautes de consum cultural.

Pel que fa a les deu cartes seleccionades de l'extens epistolari fusterià, hem de dir que la tria és magnífica. I no era fàcil. Qualsevol lector que conega a fons els ja 9 volums publicats de l'epistolari Fuster sap que té, en general, un interès inqüestionable per al coneixement de la vida cultural, política i literària de l'època, amb multitud de cartes mereixedores de figurar en l'antologia. Extreure'n una mostra significativa era un repte que Pérez Moragón –possiblement la persona que millor coneix l'obra fusteriana– ha resolt de forma plenament satisfactòria: amb Sanchis Guarner parla dels conflictes que genera en els cercles lletraferits valencians l'actitud de Miquel Adlert; Espriu li escriu la famosa «recepta per a caçar un momotombo»; amb Joan Sales, defensa els seus punts de vista sobre el model de llengua literària; amb Vicent Ventura, parla de política; amb Josep Pla, de l'escàndol de *El País Valencià*...

El text de Brígida Alapont, «El llegat documental de Joan Fuster», descriu i comenta les característiques de l'arxiu de l'escriptor: «un munt de paper generat amb la consciència d'arxiu, és a dir, estrictament com un conjunt de documents ordenats i creats per una persona i que testimonien les seues activitats» (p. 67), i n'extreu una imatge de l'autor a partir d'aquesta informació documental, de la relació establerta entre Fuster i els papers que generava i guardava.

El volum es completa amb la reproducció gràfica d'una mostra significativa dels documents que conformen el fons i amb un apèndix amb la traducció castellana del text. Els documents presentats ens donen una idea molt clara de la «consciència d'arxiu» amb què Joan Fuster va anar guardant escrits, publicacions, originals, papers de tota mena, etc., que, d'una manera o altra van formar part de la seua vida. Fuster, com assenyalen els responsables del volum, ho guardava gairebé tot: manuscrits i mecanoscrits de les obres, fitxes de lectura, agendes i dietaris, però també carnets diversos, invitacions i publicitat d'actes culturals, pamflets polítics, telegrams... Els materials aplegats també testimonien una forma de ser que, tal com adverteix Pérez Moragón, té poc a veure amb el desordre que hom podria deduir de les conegudes fotografies del seu racó de treball, atapeït de llibres, carpetes i papers sobre la taula, les cadires i formant columnes a terra; Fuster era metòdic i ordenat, per necessitats del treball però també per una determinada actitud intel·lectual: «lluït tota la seua vida per posar una classificació intel·ligent en els seus papers –com en les seues idees i impressions» (p. 13).

Els arxius de Joan Fuster és, doncs, una suggestiva aproximació al vast i ric llegat documental de Joan Fuster, una invitació a contemplar la figura de l'assagista de Sueca des d'una perspectiva diferent. A més, cal destacar l'acurada edició del volum (qualitat del paper, format del llibre, tipografia, etc.), imprescindible en una obra en què la part gràfica té un protagonisme rellevant, i que atorga un notable valor afegit a l'interès del volum.